

În capitolul final, *Măine, ce fel de societate : hiperetată sau civilă?*, Mattei Dogan și Dominique Pelassy prezintă alternativa în fața căreia se află astăzi deja toate democrațiile: fie o societate hiper-etată, deci dominată de stat, fie un model de societate civilă, etată moderat, deci organizată fără tutela omniprezentă a statului. Preferând să pornească de la realitățile existente, așa cum sunt ele revelate de analiza comparativă, sesizând diferențele foarte semnificative de la o țară la alta în materie de control statal, autorii subliniază: „Existența unor astfel de diferențe arată că viitorul nu este dinainte înscris, că nu există un determinism mecanic”. Neluând poziție în această dezbateră prin recomandări asupra dozei ideale de socializare-etățizare care ar trebui injectată în societățile de mâine, autorii apreciază că doar alegătorii centristi, cei situați aproape de mediana care face să se incline balanța electorală, sunt cei care pot evalua „dacă există prea mult stat sau nu încă destul. Ei aleg, mai mult decât alții, între societatea hiper-etată și societatea civilă”.

Pentru o țară, precum România, care se află în plină tranziție de la o economie super-centralizată la o economie de piață, experiențele parcurse de diferitele state democratice, în promovarea economiei mixte, și evidențiate de Mattei Dogan și Dominique Pelassy în lucrarea lor sunt cu atât mai necesar a fi cunoscute. Apariția acestei lucrări contribuie la umplerea unui „gol informativ” în domeniu, având și meritul de a fi o sinteză științifică de înalt nivel a unei bibliografii bogate și de referință.

Un demers științific riguros, o lucrare incitantă, serios documentată, alert scrisă — iată doar câteva atribute care conferă volumului *Economia mixtă : jumătate capitalistă, jumătate socialistă* și autorilor săi o veritabilă forță de comunicare și calitatea de a contamina un public mult mai numeros decât cel de strictă specialitate.

Dr. Carmen Furtună

„*Zeitschrift für Soziologie*”, nr. 2, aprilie, 1992

Cunoscuta publicație germană „*Zeitschrift für Soziologie*” a publicat, în numărul său din aprilie 1992, un interesant articol semnat de cercetătorul Karl-Heinz Reuband de la Arhiva Centrală pentru Studii Sociologice empirice, de pe lângă Universitatea din Köln, dedicat analizei relației dintre creșterea „obiectivă” a infracționalității și percepția „subiectivă” a publicului asupra pericolului reprezentat de această creștere. Articolul, intitulat *Dorința dobândirii sentimentului de securitate și predispoziția germanilor pentru „lege și ordine”*, apreciază că evoluția sentimentului de nesiguranță a populației germane în legătură cu amplificarea infracționalității determină o presiune sporită asupra factorilor de control social (poliție și justiție) din societatea germană pentru a acționa mai eficient în asigurarea tendințelor tradiționale ale germanilor de apărare a „legii și ordinii”. Creșterea fenomenului infracțional determină nu numai o sporire a numărului de victime, ci și a victimelor potențiale. Dependența dintre evoluția reală a infracționalității și reacția subiectivă a populației se poate explica prin „teorema lui Thomas” conform căreia acțiunea umană este determinată nu atât de situațiile obiective, cât și de interpretarea subiectivă a acestora.

Autorul urmărește să evidențieze modul în care sentimentul subiectiv de securitate este influențat de creșterea pericolului social al criminalității și gradul în care cetățenii se consideră amenințați de pericolul de a deveni „victime” ale acestei creșteri. Una dintre observațiile interesante ale studiului întreprins de Reuband este aceea care evidențiază că, în pofida creșterii ratei infracționalității, numărul victimelor rămâne constant. Această creștere, apreciază autorul, este posibil să nu implice sporirea numărului de victime, ci doar creșterea numărului experiențelor de victimizare (faptul că aceeași persoană poate fi de mai multe ori victimă a unor delict). Pe de altă parte, este posibil ca populația însăși să contribuie la majorarea numărului de infracțiuni prin sporirea denunțurilor făcute poliției. Este, de asemenea, plauzibil ca poliția să înregistreze în mod mai fidel, decât înainte, infracțiunile. Există și cauze dependente de instrumentele utilizate pentru înregistrarea infracțiunilor (timpul precis în care au fost comise, exactitatea descrierii lor, exagerarea umora dintre ele de către victime etc.). Toate acestea nu afectează percepția subiectivă a creșterii infracționalității. Întâmplarea de a fi victimă a unei infracțiuni constituie doar un aspect particular al percepției pericolului creșterii infracționalității. Mai importantă este teama provocată de fenomenul infracționalității, ea atare. Pentru măsurarea acestei temeri, autorul a utilizat trei indicatori sintetizați în trei genuri de întrebări: 1. „Există, în apropiere, vreun loc prin care nu doriți să treceți noaptea?”; 2. „Ce forme de infracționalitate vi se par mai periculoase?”; 3. „Personal, vă simțiți, astăzi, mai amenințați/la fel de amenințați/mai puțin amenințați, de criminali și spărgători,

decât acum trei ani?". Acești indicatori ajută la ordonarea imaginii generale a sentimentului de nesiguranță și la modificarea acesteia în funcție de variația infracționalității. Din analiza lor s-a putut determina tendința de involuție sau stabilizare a sentimentului de teamă față de creșterea infracționalității pe teritoriul R.F.G., spre deosebire de sporirea acestui sentiment în fostele landuri ale R.D.G. Fiecare individ din cele două teritorii percepe diferit pericolul infracționalității, raportându-se în mod distinct, la creșterea ei. Se poate infera deci o legătură între existența unui asemenea sentiment și structurile socio-culturale specifice celor două teritorii.

Pe ansamblul Germaniei, teama față de infracționalitate înregistrează un regres, deși apariția unor infracțiuni „spectaculoase” poate determina, din când în când, acutizarea sentimentului colectiv de nesiguranță, care va determina, la rândul său, o cerere mai mare pentru o intervenție mai energică în acest domeniu. Pentru a evalua în ce măsură se impun în prezent, intervenții mai energice decât în trecut, autorul utilizează alți doi indicatori; a. persoana chestionată este rugată să aranjeze, în ordinea priorității subiective, atribuțiile statului în ceea ce privește stoparea criminalității; b. interviueatul este solicitat să selecteze dintre diferitele „sarcini” ale statului în alte domenii, trei care i se par mai importante. Operaționalizarea indicatorilor a permis evidențierea obiectivelor prioritare în domeniul stopării criminalității, dar și alte obiective politice, care par chiar mai importante (de exemplu, cele privind relațiile externe).

Un alt indicator, mai puțin specific, utilizat în acest studiu, a fost acela privitor la „nevoia de liniște și ordine” a subiecților. O dată cu trecerea timpului, această nevoie pare să se fi diminuat pe teritoriul fostei Germanii, diminuarea manifestându-se în perioadele de trecere de la o generație la alta, cât și în interiorul aceluiași coorte generaționale.

Una dintre cele mai semnificative concluzii ale studiului menționat este aceea că în timp ce cetățenii fostei R.F.G. pot suporta mai ușor decât înainte sentimentul incertitudinii și nesiguranței, determinat de infracționalitate, fapt demonstrat și de scăderea vulnerabilității lor față de acest fenomen, cetățenii fostei R.D.G. (unde statisticile erau nepublicabile) trăiesc cu mai multă acuitate acest sentiment, dând mai multă importanță decât primii intervenției împotriva criminalității. Concluzia generală a autorului evidențiază că amenințarea obiectivă determinată de infracționalitate se alină în dezacord cu reacțiile subiective cu privire la ea. De aceea, procesele de adaptare, (dependente de ritmul evoluției infracționalității, de resursele materiale și spirituale ale indivizilor) joacă un rol deosebit în perceperea fenomenului de infracționalitate. O comparație între cazul Germaniei și al S.U.A. este semnificativă pentru susținerea acestui punct de vedere: în S.U.A. a crescut atât rata infracționalității, cât și teama provocată de acest fenomen. Deosebirea dintre cele două țări poate fi rezultatul unei diferențe între structurile primare ale celor două societăți, precum și între formele de cultură politică, care atât în S.U.A. cât și în Germania pot influența percepția criminalității în mod diferit. În ambele țări, însă, această percepție, funcție de caractere socio-culturale poate, fi înțeleasă ca o amenințare venită din partea unor minorități etnice. Evaluarea morală a tipurilor de delict nu depinde de natura lor, ci de schimbările înregistrate în conduitele cetățenilor, fapt vizibil în diferențele dintre R.F.G. și fosta R.D.G.

Cristina Simion